

Anderhalf jaar geleden besloot onze directie internationalisering op alle locaties meer aandacht te geven. Niet dat er daarvoor weinig gebeurde, integendeel.

Juist om alle initiatieven te ondersteunen besloot de directie tot het volgen van het Adviestraject Doorlopende Leerlijn Internationalisering (in samenwerking met Globi): een traject met als doel de verschillende programma's aan elkaar te verbinden en verduurzamen.

In dit artikel vertellen we waar dit project nu staat en wat de plannen zijn voor komend jaar. Ook zoomen we in op twee voorbeelden: de uitwisseling van locatie Drachten en de uitwisseling van locatie Lavendelweg. En weet jij wat voor impact internationale ervaringen hebben gehad op directeur Willie Renkema en bestuurder Edwin van Hoorn? Lees hun verhalen en ontdek waarom zij internationalisering van groot belang vinden voor de ontwikkeling van Gomarusleerlingen en -studenten vandaag de dag.

Adviestraject Doorlopende Leerlijn Internationalisering

Één beleid, zeven unieke uitwerkingen

1) Start: stroomlijnen

Twee jaar geleden doorliep locatie Vondelpad 3 een adviestraject Internationalisering en Wereldburgerschap om wereldburgerschapsonderwijs binnen de bestaande vakken te versterken, docenten meer te betrekken bij dit onderwerp en draagvlak te realiseren. Vanwege de positieve ervaringen van Vondelpad 3 met dit adviestraject besloten Edwin van Hoorn, voorzitter van het college van bestuur, en alle locatiedirecteuren van het Gomarus College dit adviestraject met alle locaties te gaan doorlopen. De directie stelde een beleidsdocument op dat de scholen een leidraad gaf om op eigen wijze invulling te geven aan het traject. Oktober 2022 vond een centrale aftrap

plaats en zijn we ingegaan op het belang van internationalisering en de uiteindelijke bedoeling. Daarna startte iedere locatie een eigen traject: vier sessies, met als focus het vormen van een visie, bepalen van leerdoelen en vormgeven en stroomlijnen van activiteiten. Daarnaast vonden er intervisiebijeenkomsten plaats voor de coördinatoren internationalisering van iedere locatie.

2) Status: 7 blauwdrukken

Eén van de belangrijke doelen van het traject is de verschillende aanpakken van de locaties in lijn te brengen met elkaar en de programma's te verduurzamen. Essentieel is het behouden van de unieke karakters van de programma's en een eigen

'doorlooptijd'. Waar iedere locatie staat in het traject kan dus verschillend zijn: na een jaar staat er bij iedereen een blauwdruk voor internationalisering, maar op de ene locatie is deze lichtblauw en de andere donkerder van kleur.

3) Toekomst: implementatie

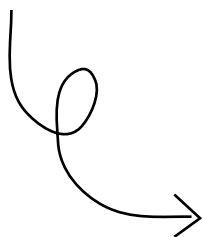
De blauwdrukken van alle locaties vragen om implementatiestappen. Want hoe brengen we deze visie en leerdoelen in praktijk, hoe halen we internationalisering naar de klas? In het schooljaar 2023-2024 gaan we ons daarom focussen op onderwerpen als draagvlak, zichtbaarheid,

vakinhoudelijk internationaliseren en vakoverstijgend internationaliseren. Maar ook een heel praktisch punt komt aan bod: het aanvragen van subsidie. Voor de internationaliseringswerkgroepen wordt een training gefaciliteerd rondom deze onderwerpen, zodat zij hier gericht en inhoudelijk op kunnen sturen.

"In de eerste fase van het adviestraject ging het om een gezamenlijke helikopterview op internationalisering. In de komende fase gaat het om het 'laten landen' van het nieuwe beleid."

Locatie Drachten - Impactvol uitwisselen met Spanje

Gomarus Drachten wisselt uit met een school in Catalonië, Spanje. Hoe is deze uitwisseling ontstaan, wat is de waarde ervan voor leerlingen en hoe maakt het team onderscheid tussen internationalisering en burgerschap? Ronald Hazelzet, docent en coördinator internationalisering, vertelt erover.

Een uitwisseling in de steigers

Ronald: "Vanaf 2017 gaan we op uitwisseling naar La Garriga, in Spanje. In 2019 zijn we gestart met het aanvragen van de Erasmusbeurs voor deze uitwisseling. Die was in de kern gericht op tweetaligheid: de tweetaligheid van de Friezen hier en de Catalanen daar was een belangrijke focus voor verbinding. Net voordat we de eerste uitwisseling zouden ondernemen, werd reizen onmogelijk door corona. In januari 2022 besloten we in februari 2022 weer te gaan. We hebben dat jaar gelijk twee groepen naar Spanje laten gaan: een vierde klas en een derde klas."

In diezelfde periode besloot de directie tot een aanpak op internationalisering 'Gomarusbreed'.

Ronald: "Om duidelijkheid te brengen in de verschillende aanpakken op de verschillende locaties. En om thema's die voor iedere locatie gelden, zoals

duurzaamheid en vliegen, gezamenlijk aan te pakken. De centrale vragen 'Waarom doe je wat je doet?' en op 'Welke manier geef je er vorm aan?' werden nu voor iedere locatie belangrijk. Wij vlogen deze vragen aan vanuit wat bij ons al stond: de uitwisseling."

Onderscheid met burgerschap

Naast het onderwerp internationalisering is ook het thema burgerschap nu volop in ontwikkeling op locatie Drachten.

Ronald: "Burgerschap krijgt steeds meer vorm, maar we vinden het belangrijk dat internationalisering een aparte, eigen poot blijft op onze school want de beleving ervan staat nu zo stevig. En daar willen we op blijven inzoomen, in plaats van dat we het klein onderbrengen in een van de vele takken van burgerschap. Het onderscheid met burgerschap zit hem in de woorden 'buitenland' en 'ervaring'. Bij internationalisering vinden we het heel belangrijk dat leerlingen het echt voelen in plaats van er alleen over leren uit boeken, door middel van presentaties of door een gesprek op school met iemand uit het buitenland. De ervaring in het buitenland vinden we dus essentieel, bij ons is internationalisering dus echt de grens over gaan."

Internationale ervaringen zorgen voor groei

In het adviestraject Internationalisering is locatie Drachten tot een eigen visie gekomen: "Internationalisering zorgt voor groei bij leerlingen in het ervaren van een leefomgeving in het buitenland, het liefst samen met een leeftijdsgenoot uit dat land"

Ronald: "Leerlingen worden zelfverzekerder in het gebruiken van taal en ook op een heleboel andere gebieden. Ze zien andere dingen, proeven ander eten, ruiken andere

geuren. Er zijn leerlingen die nog nooit een berg hebben gezien en daar ineens voor de Montserrat staan. Er zijn kinderen die verblijven in kleine appartementen en er zijn leerlingen die logeren in kleurrijke villa's. Zulke ervaringen kun je niet aanbieden in een schoolsetting. Vorig jaar was er in klas drie een meisje dat niet mee wilde, zij had vaak last van paniekaanvallen. We hebben het er veel met haar over gehad. Wat verwacht je? Wat gaan we daar doen? Ze is meegegaan. Ik zag haar elke dag met een grote grijns en ze was erg bereid om dingen te ondernemen. Een uitwisseling is spannend, maar door haar te helpen die spanning onder controle te houden heeft ze een belangrijke ervaring opgedaan. Hopelijk eentje waaraan ze in de toekomst nog vaak zal refereren, in het kader van zelfverzekerdheid."

Praatplaat voor internationale vaardigheden

Gedurende het adviestraject ontwikkelde de werkgroep, naast Ronald bestaande uit Maartje Rijpma, een 'praatplaat internationalisering'.

Ronald: "We dachten na over de belangrijkste onderdelen van een internationale ervaring en kwamen uit op vijf overkoepelende thema's: samenwerking, uitdaging, cultuur, plezier en respect. We wilden geen statische rubric ontwikkelen, maar een instrument dat ruimte geeft aan de leerlingen zelf en ons tegelijkertijd houvast geeft in het meten van ervaringen. Onze t'ers moet je zelf laten vertellen over de dingen die belangrijk zijn, en niet een standaard lijstje laten afstrepen. Daarom hebben we een praatplaat ontwikkeld die leerlingen aan het denken zet. We gaan deze praatplaat gebruiken als startpunt voor de uitwisseling met Spanje, maar ook voor andere buitenlandervaringen. In de praatplaat zie je vier koffers en één cadeau.

Het cadeau staat voor de term cultuur: cultuur krijg je namelijk gewoon. De koffers staan voor wat je meeneemt en wat je mee terug brengt. De volgende stap is dat we deze praatplaat bespreken met de teams en teamleiders als een instrument waarmee we de komende jaren willen werken. Overigens kun je vanuit deze praatplaat ook thematisch aan het werk gaan. Neem het thema climate change: daarover kun je ook gaan nadenken vanuit de vijf begrippen van deze praatplaat.”

Duurzame relatie met de partnerschool

Een buitenlandervaring die duurzaam is en stand houdt vraagt om een partner voor de

lange termijn.

Ronald: “De samenwerking met de Spaanse school is erg goed. Dat komt ook omdat we de contacten vanaf begin af aan goed zijn gaan opbouwen en onderhouden. Met Alfons, de teamleider daar, kan ik goed schakelen. We hebben hetzelfde voor ogen: we willen beiden dat de uitwisseling leuk is én lading heeft. Het is mooi om te merken dat er ook verschillen zijn, bijvoorbeeld in de manier waarop leerlingen mij en Alfons aanspreken. Ik word meneer genoemd, maar Alfons is gewoon Alfons. Waar we hier meer structuur geven, gaat het daar allemaal wat amicaler. En dat past ook bij de verschillende groepen leerlingen.”

Locatie Lavendelweg - Internationalisering in het praktijk- onderwijs

Je ziet het niet vaak: scholen voor praktijkonderwijs die leerlingen mee de grens overnemen. Onze locatie aan de Lavendelweg denkt in mogelijkheden en zette een uitwisseling op met een Griekse school. Wilja Dijkema, teamleider en ondersteuningscoördinator, vertelt over de betekenis ervan voor hun leerlingen, het bezoek van de Griekse leerlingen aan Nederland en de relatie tussen internationalisering en burgerschap bij hen op school.

Het moet kunnen!

Een buitenlandervaring aanbieden aan leerlingen van het praktijkonderwijs is geen vanzelfsprekendheid, maar in 2011 ging onze school die uitdaging aan.

Wilja: “Rond die periode vroegen verschillende mensen in ons team zich af waarom we nooit met onze leerlingen

naar het buitenland gingen. Ik was er daar één van: het is toch flauwekul dat we dat in het praktijkonderwijs niet durven? Een voormalig collega had contacten met een school in Kreta. We zijn daar in 2011 op bezoek geweest om te kijken wat we zouden willen. Onze contacten daar lieten ons verschillende accommodaties zien, maar die spraken ons niet aan. Op de laatste dag kwamen we bij een camping, bij de stad Chania. Toen kregen we het gevoel: zo kan het! Op de camping heb je de leerlingen goed in het oog en je bent ook zo in de stad. We vonden het belangrijk dat het niet een toeristisch uitje met hotels zou worden, waarbij je het echte Griekenland niet te zien krijgt.”

Een boost voor het zelfvertrouwen

Een uitwisseling kan het zelfvertrouwen en welbevinden van leerlingen op het praktijkonderwijs sterk stimuleren.

Wilja: “Bij onze leerlingen gaat zo’n ervaring om vragen als: hoe komen we daar, hoe boek je een reis, wat gaan we daar eten? Ook oefenen we een paar woordjes Grieks en is het een praktische toepassing van het vak Engels. Ter plekke maken we een uitstapje met de leerlingen van die school, bijvoorbeeld een wandeling in een bijzondere botanische tuin of een bezoek aan een archeologisch museum. Verder gaan we natuurlijk in zee zwemmen, uit eten en boodschappen doen.

Een internationale ervaring is voor onze leerlingen essentieel omdat het zo veel doet voor het welbevinden en het zelfvertrouwen. Vaak is het de eerste keer dat leerlingen vliegen. We gaan altijd via een klein, overzichtelijk vliegveld, zoals Bremen. Uit het team gaan er altijd mensen mee die eerder zijn geweest en er haakt een nieuwe docent aan. Dan is de kans

op succes het grootst én zorg je voor waarborging.”

“We bouwen als team een vriendschappelijke relatie op met onze collega’s in Griekenland. Dat is goed voor onze leerlingen om te zien: dat je vriendschappen kunt opbouwen met mensen over de grens.”

Wilja: “We bewaren vooral wat werkt, want het programma zoals het staat is gewoon goed. Maar we kijken wel elk jaar wat we nog kunnen aanscherpen. Vorig jaar heeft de Griekse school bijvoorbeeld een filmpje gemaakt dat gaat over het inpakken van je koffer. Over vloeistoffen, het checken van buienradar, het aantal kilo’s. Ook maakten ze een filmpje over een wandeling door de oude stad. Omgekeerd hebben de leerlingen hier een soort memoryspel gemaakt van het vliegveld. Wat kom je op het vliegveld tegen? En in welke volgorde gebeurt dat?”

Altijd een plan B

Op allerlei manieren merk je de positieve impact van een ervaring in het buitenland voor leerlingen. Of, sterker gezegd, de levenslessen die ze opdoen.

Wilja: “ Er ging een keer een leerling mee met autisme. Op zo’n uitwisseling gaat het vaak anders dan van tevoren gedacht en dat kan erg lastig zijn voor leerlingen met autisme. We pakten dat aan door te zeggen: de uitwisseling bestaat uit vaste onderdelen, maar de volgorde kan af en toe wijzigen. En dan zeggen we dat dat niet geeft, omdat er altijd een plan B is. Na die uitwisseling vroegen we de leerling: wat heb je nou geleerd deze week?”

Antwoord: "Er is altijd een plan B."

Grieks bezoek in Nederland

Locatie Lavendelweg heeft de uitwisseling altijd gedaan zonder subsidie.

Wilja: "Binnen dit adviestraject werden we gewezen op de mogelijkheid om subsidie aan te vragen. Hoewel dit niet direct onze behoefte was, gaf het ons de kans om de Griekse leerlingen deze kant op te laten komen. De Griekse leerlingen hebben meer begeleiding nodig, dat is een school voor zwakkere leerlingen met behoorlijk heftige problematiek. Met behulp van subsidie konden ze in juni hierheen komen. Wat je ziet is dat onze leerlingen zorgzaam met hun leerlingen omgaan. Dat, als deze leerlingen slecht ter been zijn, onze leerlingen hen ondersteunen. En dat ze contact leren maken zonder veel woorden te gebruiken. Zulke ervaringen nemen ook angst weg die leerlingen kunnen hebben ten opzichte van mensen met een handicap."

Onderscheid internationalisering en burgerschap

Waar de grens ligt tussen internationalisering en burgerschap is, binnen heel Gomarus, een vraag die terug blijft komen. Hoe kijkt locatie Lavendelweg hier tegenaan?

Wilja: "Het onderwijsprogramma van het praktijkonderwijs duurt zo'n 5 of 6 jaar. Hierin word je voorbereid op een zo

zelfstandig mogelijk functioneren in de maatschappij. Burgerschap is bij ons de kern van het onderwijs: leerlingen worden opgeleid om zo zelfstandig mogelijk mee te kunnen doen in de maatschappij. Internationalisering is voor ons ook burgerschap, maar dan op een andere plek. Een plek die iets anders, iets nieuws bij een leerling aanboort."

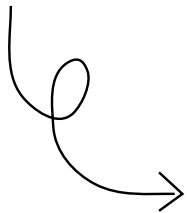
"Het is zo mooi om elke keer bevestigd te zien worden dat het gewoon kan met onze leerlingen."

Verantwoordelijkheid en consequenties
De leerlingen dragen in aanloop naar de uitwisseling bij aan de voorbereiding. Soms is de motivatie daarvoor laag, dat is ook de realiteit.

Wilja: "De leerlingen verzorgen een sponsormaaltijd. Dan halen ze zo'n 1.000 euro op om iets extra's te kunnen doen in Griekenland, zoals een tour met een glass bottom boat. Er is ook een jaar geweest dat de leerlingen daar geen zin in hadden en de sponsormaaltijd niet doorging. Dat betekende dus ook dat die extra uitstapjes niet gemaakt konden worden. We nemen graag de leerlingen mee waarvan we verwachten dat ze zich aan de afspraken die we van te voren maken kunnen houden, want het is wel een hele verantwoordelijkheid die je op je neemt. Maar het is de extra inspanning ruimschoots waard."

“Kennissen maken met een ander normaal en daar respect voor hebben: dat kan ons mensen milder maken.”

- Directeur Onderwijs, Kwaliteit en Zorg
Willie Renkema

“Namens de directie neem ik deel aan het Gomarusbrede project Internationalisering. Daarin zijn vragen als ‘Waarom willen we dit?’ en ‘Waar staan we voor’ belangrijk. Identiteit en vorming hebben een belangrijke focus, merk ik, ook vanuit onze Christelijke waarden. Hoe internationale ervaringen mij hebben gevormd? Ik studeerde aan de International Business School en maar vier studenten in mijn klas waren Nederlands. Dus ik heb best wat internationale ervaringen mogen opdoen. Een die mij voor altijd bij zal blijven is een ervaring in Zuid-Afrika. We deden een project op het MBO dat we het ‘horizonjaar’ noemden. Studenten gingen drie maanden naar Zuid-Afrika om daar stage te lopen in bijvoorbeeld een ziekenhuis, op een school of bij een radiostation. Zelf ben ik er ook geweest om die projecten te begeleiden. Wat ik tijdens een van die bezoeken heb geleerd is dat we hier in Nederland geluk heel snel koppelen aan welvaart. We waren bij iemand op bezoek die een stukje grond had. Daarop stond zijn huis, wat niet meer was dan vier muren en een dak. Hij draaide een doos om en serveerde daarop de

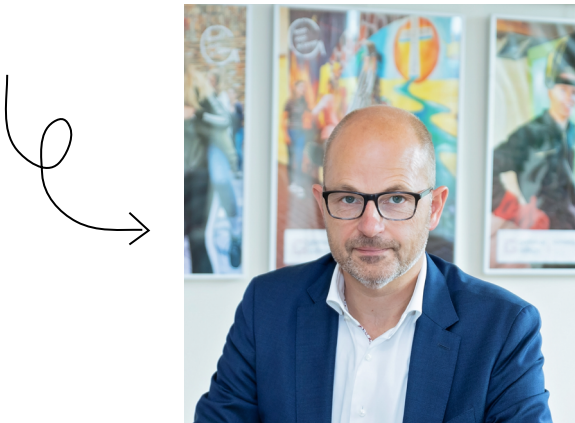
thee. We liepen samen over zijn grond, er stond een afgebrande kippenschuur. Hij vertelde dat hij die kippenschuur zelf had gebouwd, iets dat niet voor iedereen daar is weggelegd. Zijn buurman was jaloers en stak de schuur in brand, maar deze man gaf geen blijk van wrok. Hij besloot de schuur niet op te ruimen, om zichzelf eraan te blijven herinneren dat het misschien ook niet fijn was voor zijn buurman. Tegelijkertijd dacht hij aan zijn vervolgstap: ‘Wat kan ik nu doen?’ Dat is anders dan hoe we er hier in Nederland mee om zouden gaan. Als je dat ziet, denk je bij jezelf: wat maakt nu eigenlijk geluk? Internationale ervaringen kunnen je een andere kijk op het leven geven, op wat geluk is. En wat ik ook leerde: je bent niet gelijk zielig als je minder hebt. Zij vonden ons eerder zielig: een leven dat zoveel afleidt van waar het echt om gaat.”

“Internationale ervaringen kunnen je een andere kijk op het leven geven. Op wat geluk is.”

“Ik gun onze leerlingen ook zulke ervaringen, ervaringen die je uit je eigen perspectief trekken. Kennismaken met een ander normaal en daar respect voor hebben, dat kan mensen milder maken. Willen we een mooiere samenleving, dan is het kennismaken met die andere perspectieven essentieel. Dit betekent trouwens niet dat je je altijd moet aanpassen. Het betekent dat je weet waarom de ander de keuzes maakt die hij of zij maakt. Voor onze docenten zou ik wensen dat ook zij dergelijke ervaringen meemaken, daarmee kunnen ze beter de waarde ervan overbrengen. Daarbovenop wens ik docenten vooral dat ze zich kunnen verplaatsen in de leefwereld van leerlingen. Dat is ook het aannemen van een ander perspectief en bevordert het contact met leerlingen.”

“Als burger van Nederland ben je onderdeel van de wijde wereld en draag je daar verantwoordelijkheid voor.”

- Voorzitter College van Bestuur
Edwin van Hoorn

“Ik heb zelf als student geen internationale ervaring opgedaan en dat ervaar ik als een gemis. Ik zie thuis wat het mijn zoons brengt, bijvoorbeeld het besef dat we in een ontzettend rijk land wonen en zoveel voor vanzelfsprekend aannemen. Schoon drinkwater, eten, maar ook het feit dat je hier voor je mening en voor je geloof mag uitkomen. Op veel plekken in de wereld is dat anders. Ook is het belangrijk om te leren en te weten hoe je je staande kunt houden in andere omgevingen. Mijn eerste internationale ervaring kwam toen ik begon met werken. Het was in de jaren negentig en ik ging naar Portugal. Ik maakte er kennis met collega's uit andere landen, bijvoorbeeld uit Frankrijk, Polen, Letland en Litouwen. Ik merkte dat mensen, ook vanuit hun cultuur en geschiedenis, heel

anders op situaties kunnen reageren. Het IJzeren Gordijn was nog niet zo lang geleden gevallen. Mensen die meer afstand bewaarden waren ook wel op zoek naar contact, maar waren daar heel anders in dan ik. Ik leerde dat ik soms meer moeite moest doen om verbinding te maken. “
“Het gaat erom dat we de ander willen begrijpen, in plaats van alleen begrepen te willen worden.”

“Wat ik belangrijk vind is dat onze leerlingen en studenten zich verantwoordelijk voelen, ook voor mensen die het minder hebben. Een van mijn zoons heeft een half jaar in het buitenland gestudeerd. Hij leerde daar dat er mensen zijn die heel hard werken, maar waarschijnlijk hun hele leven arm zullen blijven. Dat hun toekomstperspectief niet veel zal veranderen. Dan voel je dat je bevoorrecht bent, maar ook dat je vanuit je eigen bevoorrechte positie een verantwoordelijkheid hebt voor die ander. Belangrijk is dat we kijken naar wat ons mensen verbindt, in plaats van naar dat wat ons scheidt. Als je oog hebt voor wat ons verbindt, ontdek je zoveel moois! Vroeger was de wereld veel kleiner, maar nu krijgen we bijna alles mee wat er overal gebeurt. We hebben te maken met thema's die universeel zijn: mensenrechten, duurzaamheid, gelijkwaardigheid, de nood in de wereld. Je bent als burger van Nederland onderdeel van die wereld en draagt daar mede verantwoordelijkheid voor. Zeker omdat we in een van de rijkste én vrije landen ter wereld wonen. Leerlingen moeten daarom leren samenwerken met mensen die andere perspectieven hebben en zij moeten zich weten te oriënteren op wereldwijde problematiek. 'Ervaren' is daarin cruciaal, want mensen ontmoeten en verbinding maken, heeft pas impact. Als collega's onderling vind ik het belangrijk dat we beseffen dat we een belangrijke maatschappelijke opdracht hebben. Daarin

kun je je eigen internationale ervaringen goed gebruiken. Een badmeester kan iemand ook niet leren zwemmen zonder het ook zelf te hebben geleerd. Hetzelfde geldt voor ons: wij kunnen de internationale competenties niet onderwijzen zonder onze eigen ervaringen in te zetten en die vervolgens te delen met anderen. Die ervaringen kunnen wel heel verschillend

zijn: zelf heb ik ze dus niet opgedaan als leerling of student, maar pas toen ik ging werken en toen mijn zoons deze ervaringen opdeden. Neem je eigen ervaringen met het leren kennen van andere perspectieven en culturen mee, en je kunt de verbinding met het onderwerp internationalisering en met de leerlingen en studenten versterken.”